

Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

Aska i vuk

Ivo Andrić

Ovo se desilo u ovčijem svetu na Strmim livadama. Kad je Aja, krupna ovca teškog runa i okruglih očiju, ojagnjila svoje prvo jagnje, ono je izgledalo kao i sva ostala novorođenad: šaka vlažne vune koja počinje da kmeći. Bilo je žensko. I bilo je siroče, jer je Aja upravo tih dana izgubila muža, koga je mnogo volela. To dete majka je nazvala Aska, nalazeći da je to vrlo pristalo ime za buduću ovcu-lepoticu.

Prvih dana jagnje je išlo za majkom, kao i sva ostala jagnjad, ali čim je stalo da trči na svojim još krutim i neobično izduženim nožicama, i da pase samostalno, odmah je počelo da pokazuje svoju čud. Nije se držalo majčina skuta, nije slušalo njena dozivanja ni kucanje zvona na ovnu prethodniku, nego je volelo da luta putevima koje je samo nalazilo, da traži odvojenu pašu na udaljenim mestima.

Majka je opominjala svoje, inače dobro i lepo i pametno dete, obasipala ga savetima i prekorima i predostavala mu sve opasnosti takvog vladanja u kraju kao što je njihov, gde ima uvek poneki lukav i krvoločan vuk, kome čobani ništa ne mogu i koji kolje ovce i njihovu jagnjad, naročito kada se odvoje i zalutaju. Strepela je Aja, i često se pitala u koga se umetnulo ovo njeno dete, i to žensko, da je ovako svojeglavo i nemirno. Na koga je da je, tek to šilježe—tako u ovčijem svetu nazivaju šiparice i dečake—bilo je velika briga materina. U školi, Aska je prilično učila i dosta dobro napredovala. Ali kad god bi majka otišla da se raspita za njene ocene i vladanje, učiteljica je odgovarala da je dete darovito i moglo bi da bude prvi čak, samo da nije tako živo i rasejano. Jedino iz fiskulture imalo je stalno odličnu ocenu.

Jednog dana, kada je završila sa dobrim uspehom razred, Aska je stala pred majku i izjavila da želi da uči baletsku školu. Majka se najpre odlučno oduprla. Navodila je mnoge razloge, sve jedan ubedljiviji od drugog. Dokazivala je da niko u njihovoj porodici nije bio drugo do mirna ovca domačica. Umetnost je, govorila je majka, nesiguran poziv koji nit 'hrani nit' brani onog ko mu se oda. Put umetnosti uopšte je neizvestan, varljiv i težak, a igra je ponajteža i najvarljivija od svih umetnosti, čak ozloglašena i opasna stvar. Tim putem nije pošla nijedna ovčica iz dobre kuće. I sve tako. -Šta će, najposle, kazati ceo ovaj naš ovčiji svet kad čuje da je moja čerka pošla upravo tim putem?

Tako je odgovarala Asku njena brižna i dobronamerna majka. Ali poznajuć narav svoje kćeri, unapred je znala da se njenoj želji dugo odupirati neće moći. I popustila je. Upisala je malu u ovčiju baletsku školu, nadajući se da će tako možda donekle ukrotiti njen urođeni nemir, iako su i ovce i ovnovi iz stada u većini osuđivali tu majčinu odluku.

Ne bi se moglo reći da je Aja bila ravnodušna prema zamerama i ogovaranjima ovaca i ovnova u toru i na paši, ali majka voli svoje dete toliko da uz njega zavoli i one njegove osobine koje ne odobrava u duši. Malo pomalo mirila se ovca-majka sa šerkinom željom i počinjala da drukčije gleda na stvar. Ona se pitala šta, na kraju krajeva, može biti ružno u umetnosti? A igra je najplemenitija od svih veština, jedina kod koje se služimo isključivo svojim rođenim telom.

To mirenje joj je bilo utoliko lakše što je mala Aska zaista pokazivala mnogo dara i volje za igru, i vidno napredovala. A uz to, devojčica je bila jedna i bezazlena kako se samo poželeti može. Ali svoje šudne i opasne navike da luta daleko od ovčijih pašnjaka i plandišta nije mogla da se oslobodi nikada. I jednoga dana desilo se ono zbog čega se Aja uvek pribojavala.

Aska je sa odličnim uspehom završila prvu godinu baletske škole i upravo je trebalo da pođe na drugu. Bio je početak jeseni sa još jakim suncem, koje neprimetno počinje da bleedi, i toplim kratkim kišama od kojih se stvara radosna duga iznad vlažnih i obasjanih predela. Aska je toga dana bila naročito vedra i živahna i raseljena. Zanesena svežinom dana i lepotom sočne trave, zašla je malo pomalo sve do ivice udaljene bukove šume, pa čak i u nju. Tu je trava bila, kako se Askini činilo, naročito sočna i što dublje u šumu, sve sočnija.

U šumi je bilo još mlečne magle koja se, kao ostatak od neke šudne noćne igre, povlačila pred suncem. Belo i svetlo i tiho. Slaba vidljivost i potpuna tišina stvarale su zračan predeo u kome prostor i daljina nisu imali mere i u kome je vreme gubilo svoje značenje.

Aska je njušila stare nagnute bukve, obrasle mahovinom koja opija kao priča o neobičnom doživljaju, pretravala svetle, zelene čistine, i činilo joj se da priči nema kraja ni neobičnim doživljajima broja. I kad je bila na jednoj od takvih čistina – našla se odjednom lice u lice sa strašnim vukom. Iskusan, star i drzak, on se bio privukao sve do tih krajeva u koje inače vukovi u to doba godine ne silaze. Njegovo olinjalo krzno, zelenkasto i smeđe, omogućilo mu je da se izjednači sa jesenjim bukvama i travom koja počinje da vene.

Divni predeo, koji je opijao i zanosio Asku, digao se odjednom kao tanka i varljiva zavesa, a pred njom je stajao vuk užagrenih očiju, podvijena repa i kao na smeh malko iskeženih zuba, strašniji od svih majčinih opomena. Krv se u Askini sledila i nožice su pod njom odrvenele. Priseljila se da treba da dozove svoje, i otvarala je usta, ali glasa nije bilo. Ali smrt je pred njom bila, nevidljiva a jedina i svugdašnja, grozna i neverovatna u svojoj grozoti.

Vuk je napravio polukrug oko svoje nepomične žrtve, polaganim, mekim hodom koji prethodi skoku. Izgledalo je da sa nevericom, ukoliko vukovi poznaju nevericu, posmatra šilježe i da se sa sumnjom, jer za sumnju su vukovi sposobni, i sa strahom od zamke pita kako je ovako mlado, belo i lepo, moglo zalutati čak ovamo i doći mu tako reći pod zub.

Za žrtvu to su bili neočekivani šudni trenuci, negde između samrtnog užasa, u kom je već bila potonula, i nezamisljive, krvave i konačne čistine koja se krije iza reči—smrt. To je već premrloj Askini ostavljalo nešto malo vremena i tamo gde je mislila da ga više nema i ne može biti, ali tako malo da je to jedva ličilo na vreme. To joj je dalo i snage za pokret, ali to nije bio pokret odbrane, jer za njega nije bila sposobna. Poslednji pokret mogao je biti samo—igra.

Teško, kao u mučnom snu, devojčica je učinila prvi pokret, jedan od onih pokreta koji se vežbaju uz “štanglu” i koji još i ne liče na igru. Odmah za tim je izvela drugi, pa treći. Bili su to skromni, ubogi pokreti na smrt osušenog tela, ali dovoljni da za koji trenutak zaustave iznenađenog vuka. I kad je jednom počela, Aska ih je nizala jedan za drugim, sa užasnim osećanjem da ne sme stati, jer

ako izme?u jednog i drugog pokreta bude samo sekund razmaka, smrt može u?i kroz tu pukotinu. Izvodila je “korake”, onim redom kojim ih je u?ila u školi i kao da ?uje oštri glas svoje u?iteljice: “Jedan-i-dva! Jedan-i-dva-i-tri!”

Tako je išlo sve redom. Sve što je u toku prve godine mogla da nau?i. Pokreti su kratki, brzi, i ne mogu da ispune vreme, koje stoji nepomi?no kao praznina iz koje stalno preti smrt. Prešla je i na figure koje se u školi izvode bez oslona, na sredini sale. Ali tu su njeno znanje i njene snage bili ograni?eni. Pravilno i potpuno umela je da izvede dve-tri figure. I ona ih je izvodila grozni?avo. Jedna, pa druga, pa tre?a. I tu je bio otprilike kraj njenog znanja i veštine. Morala je da ponavlja pokrete, a bojala se da ponavljanjem ne izgube od svoje snage i privla?nosti. I uzalud je nastojala da se seti još ne?ega što bi mogla da izvede i ?ime bi zatrpala ponor koji je ?eka na kraju igre. Vreme prolazi, vuk još gleda i ?eka, ali ve? po?inje da se približava, a pred njom su nemilosrdno zatvorena sva dalja znanja klasi?ne igre, i glas u?iteljice postaje sve tiši, gubi se negde potpuno. Dobro je poslužilo njeno znanje, ali sad je njemu došao kraj. Znanje izneverilo, škola ne ume ništa više da joj kaže, a valja živeti i, da bi se živelo—igrati.

I Aska je krenula u igru iznad škola i poznatih pravila, mimo svega što se u?i i zna. Ko zna da li je svet ovaj, otkad postoji, video ono što je toga dana videla skromna i bezimena šuma iznad Strmih Livada.

Preko zelenih ?istina, preko uskih prolaza, izme?u sivih i teških bukovih drveta, po glatkom i sme?em ?ilimu od liš?a koje se godinama slaže jedno na drugo, igrala je ov?ica Aska, ?ista, tanka, ni još ovca ni više jagnje, a laka i pokretna kao bela vrbova maca koju nosi vetar, sivkasta kad bi ušla u pramen tanke magle, a svetla, kao iznutra obasjana, kad bi se našla na ?istini prelivenoj suncem. A za njom je, ne?ujnim koracima i ne odvajaju?i pogleda od nje, išao matori kurjak, dugogodišnji i nevidljivi krvnik njenog stada.

Lukavi, hladni i poslovi?no oprezni vuk, kome ni ljudi ni životinje nisu mogli ništa, bio je najpre iznena?en. To iznena?enje pretvaralo se sve više u ?u?enje i ?udnu, neodoljivu radoznalost. Isprva se prise?ao ko je i šta je, gde se nalazi i šta treba da radi, i samo je govorio sam sebi: ” Da se prvo nagledam ovog ?uda nevi?enog. Tako ?u od ovog ?udnog šilježeta imati ne samo krv i meso, nego i njegovu neobi?nu, smešnu, ludu i ludo zabavnu igru, kakvu kurja?ke o?i još nisu videle. A njegova krv i meso nikad mi ne ginu, jer ga mogu oboriti i zaklati kad god ho?u, i u?ini?u to, ali tek na svršetku igre, kad vidim celo ?udo do kraja. “

Misle?i to, vuk je išao za ov?icom, zastajkuju?i kad ona zastane, i opružaju?i korak kad ona ubrza ritam igre.

Aska nije mislila ništa. Samo je iz svog malog tela, koje je bilo satkano od ?istih sokova životne radosti a osu?eno na neminovnu i neposrednu smrt, izvla?ila neo?ekivanu snagu i neverovatnu veštinu i raznolikost pokreta. Znala je samo jedno: da živi i da ?e živeti dok igra, i što bolje igra. I igrala je. To nije više bila igra, nego ?udo.

Tako se- novo ?udo! – i vukovo ?u?enje pretvaralo sve više u divljenje, stvar potpuno nepoznatu u vu?ijem rodu, jer kad bi vukovi mogli da se i?em na svetu dive, oni ne bi bili ono što su. A to nepoznato ose?anje divljenja obeznanilo je vuka toliio da ga je ova izgubljena ov?ica, mrtva od straha od smrti, vukla za sobom kao da ga vodi na nevidljivoj ali ?vrstoj uzici, vezanoj za nevidljivu alku, koja mu je proturena kroz njušku.

Idu?i tako mese?arski ne gledaju?i gde staje i ne daju?i sebi više ra?una o pravcu u kom ide, vuk je

jednako ponavljao sam u sebi: “Krv i meso ovog šilježeta nikad mi ne ginu. Mogu da ga raš?ere?im u svakom trenutku, kad mi se prohte. Nego da se nagledam ?uda. Da vidim još ovaj pokret, pa još ovaj... .”

I sve tako, još ovaj, pa još ovaj, a svaki je bio zaista nov i uzbudljiv i obe?avao idu?i, još uzbudljiviji. Promicale su, jedna za drugom, šumske ?istine i sumra?ni, vlažni hodnici ispod bukava, zastrti suvim liš?em.

Sto života ose?ala je sad u sebi mala Aska, a sve njihove snage upotrebila je da produži jedan jedini, svoj život, koji je bila ve? pregorela.

Mi i ne znamo koliko snage i kakve sve mogu?nosti krije u sebi svako živo stvorenje. I ne slutimo šta sve umemo. Budemo i pro?emo, a ne saznamo šta smo sve mogli biti i u?initi. To se otkriva samo u velikim i izuzetnim trenucima kao što su ovi u kojima Aska igra igru za svoj ve? izgubljeni život. Njeno telo se više nije zamaralo, a njena igra sama iz sebe stvarala nove snage za novu igru. I Aska je igrala. Izvodila je sve nove i nove figure, kakve ne poznaje škola nijednog u?itelja baleta.

Kad bi joj se u?inilo da se vuk pribira i prise?a ko je i šta je, ona je poja?avala brzinu i smelost svoje igre. Izvodila je preko oborenih debala neobi?ne skokove, koji su vuka nagonili na smeh i na novo divljenje i izazivali u njemu želju da se ponove. Skakala je na povaljene bukve i na onom jastu?i?u od mahovine koja ih pokriva, stoje?i samo na stražnjim nogama, pravila od sebe belu, veselu ?igru koja zaslepljuje o?i gledaoca. Zatim bi uspravljena, samo na prednjim nogama, pretr?ala sitnim i sve bržim koracima neku ravnu i još zelenu površinu me?u drvetima. Kad bi naišla na otvorenu strminu, spustila bi se strmoglavo, oponašaju?i smelu skijašicu niz stazu od glatkog suvog liš?a, ali tako brzo kao kad neko palcem prevu?e briljantan “glisando” preko klavijature: fuuuu-it! A vuk bi se sašuljao za njom što brže može, samo da ne izgubi iz vida ništa od igre. Još uvek je ponavljao u sebi da mu, pre ili posle, krv i meso ovog šilježeta ne ginu nikad, samo da vidi potpuno i do kraja njegovu igru, ali je to ponavljao svaki put sve kra?e i slabije, jer je u njemu sve više mesta zauzimala igra i potiskivala sve ostalo.

A ni vreme ni dužinu put nisu merili ni vuk ni Aska. Ona je živela a on je uživao.

Kad su ?uli meket ovce Aje i razabrali uznemirenost koja je išla od stada do stada, ?obani su izabrali izme?u sebe dvojicu mla?ih i smelijih i poslali ih u šumu da potraže izgubljeno neposlušno šilježe. Jedan od njih je imao samo drenovu toljagu, ali dobru, a drugi je nosio o ramenu pušku, ako se tako može nazvati ono nešto garave kapislare. To je bila slavna starudija jer se pri?alo da je njegov otac ubio iz nje, na samoj ogradi svoga tora izgladnela vuka. A i to, kao sve što se pri?a, ko zna kako je bilo i da li je bilo ili nije. Svakako, to je bilo jedino par?e vatrenog oružja na Strmim Livadama, i ono je služilo više da podigne hrabrost i samopouzdanje kod ?obana nego što je bilo stvarno opasno za vukove.

Došli su ivice šume i tu su malo oklevali, pitaju?i se u kom pravcu da krenu. Jer u šumi ima hiljadu ulaza, a ko ?e sagledati nevidljive tragove jagnje?ih papaka. Pošli su po tragu zelene trave i dobre paše, kao najsigunijem. Sre?a ih je poslužila. Tek što su ušli malo dublje u šumu i ispeli se na malu uzvisinu, ugledali su u dubini isprd sebe ?udan prizor. Stali su i pritajili se. Kroz dubok otvor u granju mogli su neprime?eni da vide: u smelim a pravilnim piruetama ov?ica Aska prelazi zelenu ?istinu, a za njom, na odstojanju od nekoliko koraka, klipše krupni, olinjali vuk, i oborene njuške, sav u pogledu, povla?uje repom.

Nekoliko trenutaka ?obani su stajali kao skamenjeni od ?uda, ali onda su se pribrali. Kad je Aska

došla do prvih drveta i tu naglo promenila oblik i ritam igre, a vuk se nalazio još na ?istini, okrenut gledaocima bo?no, stariji ?obanin je skinuo pušku, nanišanio i opalio. Odjeknula je šuma i poletelo suvo liš?e zajedno sa retkim, uplašanim pticama.

Na okrajku ?istine desila se neo?ekivana stvar. Iz svog prekinutog pokreta, kao ptica pogo?ena u letu, pala je – Aska, a vuk je kao zelena senka klisnuo u šumu.

?obani su str?ali i na ravnom mestu našli onesveštenu Asku. Nikakve povrede nije bilo na njoj, ali je ležala u šumskoj travi kao mrtva. Iza vuka je ostao krvav trag.

Stariji ?obanin je napunio pušku, a mla?i je prihvatio svoju toljagu sa obe ruke, i tako su krenuli za krvavim tragom. Išli su sporo i oprezno. Ali nije im trebalo mnogo i?i. Ranjeni vuk je imao snage da beži svega stotinjak koraka, dok mu je rana bila još vru?a, a onda se srušio u jednom ?estaru. Stražnji deo tela mu je bio oduzet, ali je prednjim nogama kopao zemlju, izmahivao glavom i kezio zube. Lako su ga dotukli.

Sunce je bilo tek prošlo polovinu neba kad su se ?obani vratili. Silazili su zagasitim pašnjacima, izme?u stada i torova. Mla?i je vezao kurjaka svojom tkanicom za stražnje noge i lako vukao niza stranu njegovu krvavu i izduženu telesinu. A stariji je nosio belo šilježe. Prebacio ga je, po ?obanskom obi?aju, sebi preko vrata. Askina lepa glava visila mu je, kao mrtva, niz levo rame.

Velika je bila radost na Strmim Livadama. Bilo je ?estitanja, graje i pevanja, i prekora i suza i pocikivanja i veselog blejanja bez kraja i konca.

Aska je došla sebi. Pribirala se sporo, leže?i u travi nepomi?na i skopnela, više sli?na ba?enom runu nego živoj ov?ici. Nije ose?ala na sebi zdrava miši?a ni žilice koja nije bolela. Oko nje je, suzna i presre?na, užurbano tr?ala njena majka i kupile se ovce i ovnovi kao na ?udo. ?

Aska je dugo болоvala i sporo se oporavljala od strašnog doživljaja, ali su njena mladost i volja za životom, maj?ina dobra nega, i opšte sau?eš?e svih stanovnika Strmih Livada najposle savladali bolest. I Aska je ozdravila i postala poslušna ?erka i dobra u?enica, a s vremenom i prvakinja baleta na Strmim Livadama.

Po svetu se pisalo i pri?alo i pevalo o tom kako je ov?ica Aska nadigrala i prevarila strašnog vuka. Aska sama nije nikad govorila o svom susretu sa zverom ni o svojoj igri u šumi. Jer, o najve?im i najtežim stvarima svoga života niko ne voli da govori. Tek kad je prošlo nekoliko godina i kad je u sebi prebolela svoje teško iskustvo, Aska je po svojoj zamisli postavila ?uveni balet, koji su kriti?ari i publika nazivali “Igra sa smr?u,” a koji je Aska uvek nazivala”. Igra za život. “

Posle je živela dugo i sre?no, postala igra?ica svetskog glasa, i umrla u dubokoj starosti.

I danas, posle toliko godina igra se taj njen ?uveni balet u kom umetnost i volja za otporom pobe?uju svako zlo, pa i samu smrt.

Uz dozvolu **Zadužbine Ive Andri?a, Beograd, Srbija**

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative

Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.